

چکیده

روان‌شناسی شخصیت



سرشناسه : مشهدی فراهانی، ملکه، ۱۳۴۹ -

عنوان و نام پدید آور : چکیده روان‌شناسی شخصیت / نویسندگان ملکه مشهدی فراهانی، غلامعلی افروز.

مشخصات نشر : تهران : وانی، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۲۹۳ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۹۶-۵۹-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع : شخصیت

موضوع : Personality

موضوع : شخصیت -- جنبه‌های روان‌شناسی

موضوع : Personality -- Psychological aspects

شماره افزوده : افروز، غلامعلی، ۱۳۲۹ -

رده بندی آکره : ۱۳۹۶ ج ۸ م ۵ / BF۶۹۸

رده بندی دیویی : ۲/۱۰۵

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۷۵۴۳۱



نشر وانی

چکیده روان‌شناسی شخصیت

نویسندگان: دکتر ملکه مشهدی فراهانی، دکتر غلامعلی افروز

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۹۶-۵۹-۵

نشر وانی: خیابان فخر رازی، خیابان شهدای ژاندارمری، پلاک ۶۳، طبقه ۳

تلفن: ۰۹۱۲۱۸۶۶۵۵۸-۶۶۹۶۱۱۶۳

فروش اینترنتی www.ketab.ir

۳۰۰۰۰ ریال

مقدمه

«شخصیت» یک «مفهوم انتزاعی» است، یعنی چیزی مثل انرژی در فیزیک که قابل مشاهده نیست، بلکه از طریق ترکیب رفتار (Behavior)، افکار (Thoughts)، انگیزش (Motivation) هیجان (Emotion) و... استنباط می‌شود. شخصیت باعث تفاوت (Difference) انسان‌ها از یکدیگر می‌شود. اما این تفاوت‌ها فقط در بعضی «ویژگی‌ها و خصوصیات» است. به عبارت دیگر افراد در خیلی از ویژگی‌های شخصیتی به یکدیگر شباهت دارند بنابراین شخصیت را می‌توان از این جهت که «چگونه مردم با هم متفاوت هستند؟» و از جهت این که «در چه چیزی به یکدیگر شباهت دارند؟» مورد مطالعه قرار داد، روان‌شناسان در بحث از شخصیت، بیش از هر چیز به تفاوت‌های فردی توجه دارند، یعنی ویژگی‌هایی که یک فرد را از افراد دیگر متمایز می‌کنند.

شخصیت مجموعه‌ای پایدار و ویژگی‌ها و گرایش‌هاست که مشابهت‌ها و تفاوت‌های رفتار روان‌شناختی افراد (افکار، احساسات، اعمال) را که دارای تداوم زمانی بوده و ممکن است به واسطه فشارهای اجتماعی و زیست‌شناختی مرتبط‌های بلاواسطه شناخته شوند یا به آسانی درک شوند، مشخص می‌کند، مراد از شخصیت، الگوهای تعیین‌کننده رفتار و شیوه‌های تفکر است که نحوه‌ی سازگاری شخص را با محیط تعیین می‌کند.

لغت شخصیت که در زبان لاتین (Personality) و در زبان انگلیسی (Personality) خوانده می‌شود، ریشه در کلمه لاتین (Persona) دارد. این کلمه به نقاب یا ماسکی گفته می‌شود که بازیگران تئاتر در یونان قدیم به صورت خود می‌زدند. به مرور معنای آن گسترده‌تر شد و نقشی را نیز که بازیگر ادا می‌کرد، در بر گرفت. بنابراین، مفهوم اصلی و اولیه شخصیت، تصویری عمومی و اجتماعی است و بر اساس نقشی که فرد در جامعه بازی می‌کند، ترسیم می‌شود. یعنی در واقع، فرد به اجتماع خود شخصیتی ارائه می‌دهد که جامعه بر اساس آن، او را ارزیابی می‌نماید. شخصیت را بر اساس صفت بارز، یا مسلط یا شاخص فرد نیز تعریف کرده‌اند و بر این اساس است که افراد را دارای شخصیت برون‌گرا، یا درون‌گرا و یا پرخاشگر و امثال آن می‌دانند.

نظری اجمالی به تعاریف شخصیت، نشان می‌دهد که تمامی معانی شخصیت را نمی‌توان در یک نظریه خاص یافت، بلکه در حقیقت تعریف شخصیت به نوع تئوری و نظریه هر دانشمند بستگی دارد. برای مثال کارل راجرز، شخصیت را یک خویشتن سازمان یافته دائمی می‌داند که محور تمام تجربه‌های وجودی است. یا آلپورت از شخصیت به عنوان یک مجموعه عوامل درونی که تمام فعالیت‌های فردی را جهت می‌دهد، نام می‌برد. جی.بی. واتسون پدر رفتارگرایان، شخصیت را مجموعه سازمان یافته‌ای از عادات می‌پندارند. اریک اریکسون، معتقد است که رشد انسان از یک سلسله مراحل و وقایع روانی اجتماعی ساخته شده و شخصیت انسان، تابع نتایج آنها است. جورج کلی یکی از

روان‌شناسان شناختی معاصر، روش خاص هر فرد را در جستجو برای تفسیر معانی زندگی شخصیت می‌داند و بالاخره زیگموند فروید عقیده دارد که شخصیت از نهاد خود و فراخود ساخته شده است. از شخصیت تعریف‌های متعدد و گوناگونی را ارائه کرده‌اند. اما تعریف شلدون که تعریفی کل و جامع و مانع به نظر می‌رسد، این است: «شخصیت سازمان پویای جنبه‌های ادراکی و انفعالی و ارادی و بدنی (شکل بدن و اعمال حیاتی بدن) فرد آدمی است».

در حقیقت، تعریف شخصیت از دیدگاه هر دانشمند و یا هر مکتب و گروهی به نظریه خاص آنها بستگی دارد. گرچه همه نظریه‌پردازان شخصیت با یک تعریف واحد از آن موافق نیستند، اما می‌توانیم به تعریف قابل قبول برسیم که به طور نسبی حاوی ویژگی‌های مشترک تعریف‌های ذکر شده باشد. برداشته‌ها متفاوت از مفهوم شخصیت به وضوح نشان می‌دهد که معنای شخصیت در طی تاریخ بسیار گسترده‌تر از مفهوم تصویری، صوری و اجتماعی اولیه آن شده است.

شخصیت در واقع پدیده‌ای تکاملی و تدریجی است که تحت تأثیر بسیاری از عوامل درونی و بیرونی از جمله وراثت، خصوصیات جسمانی و شرایط اجتماعی قرار می‌گیرد، رشد می‌کند و تکامل می‌یابد. نظریه‌پردازان و محققان شخصیت می‌خواهند بفهمند چرا افراد در یک وضعیت واحد، واکنش‌های گوناگونی نشان می‌دهند و با وجود تفاوتی می‌رسند. بعضی از نظریه‌پردازان معتقدند عوامل زیست‌شناختی و ژنتیکی علت این پدیده هستند. عده‌ای هم تجربه‌های زندگی را مهم‌تر می‌دانند. در حالت کلی همه دیدگاه‌های شخصیتی را می‌توان به این سه سوال مهم جواب بدهند:

۱- شخصیت فطری است یا آموختنی؟ شخصیت بیشتر معلول وراثت و عوامل زیست‌شناختی است یا معلول یادگیری و تجارب محیطی؟ برای مثال، چرا چون خودبینی را از پدر و مادرشان به ارث می‌برند، خودبین می‌شوند یا معاشرت با افراد خودبین آنها را این گونه بار می‌آورد؟

۲- شخصیت هشیار است یا ناهشیار؟ افراد خودبین و خودمحور، خود را چگونه می‌آورد؟ یا از دلایل خودبینی و خودمحوری خویش آگاهند؟

۳- شخصیت تحت تأثیر عوامل درونی است یا بیرونی؟ آیا گرایش درونی نحوه بروز شخصیت در هر وضعیت را تعیین می‌کند یا بیرونی؟ آیا افراد به دلیل خصوصیت درونی که همواره در درون‌شان هست، خودبین و خودمحور می‌شوند یا به دلیل وضعیتی که در آن به سر می‌برند و یا به دلیل تأثیرات اطرافیان‌شان؟

ما در این کتاب به بررسی دیدگاه‌های مختلف روان‌شناسی شخصیت می‌پردازیم، امید آن که مورد استفاده دانشجویان و علاقه‌مندان این رشته قرار گیرد.

فهرست

۱۵	تعریف شخصیت
۱۶	نقش نظریه در مطالعه شخصیت
۱۷	جامعیت
۱۸	ایجاز و سادگی
۱۸	پژوهش‌پذیری
۱۹	نظریه شخصیت به عنوان پاسخی به سؤال‌های چه چیز، چگونه، چرا
۲۰	ساختار (Structure)
۲۰	فرآیند (Process)
۲۱	رشد و نمو
۲۴	رابطه بین تعیین کننده‌های ارثی و محیطی
۲۴	ارزیابی شخصیت
۲۷	مضامین عمده در نظریه شخصیت
۲۷	نگرش فلسفی به انسان
۲۸	تعیین‌کننده‌های درونی و بیرونی
۲۸	ثبات در موقعیت‌ها و در طول زمان
۲۹	وحدت رفتار و مفهوم خویششن
۲۹	شخصیت مختلف آگاهی و مفهوم ناهشیار
۳۰	رابطه بین شناخت، عواطف و رفتار مشهود
۳۰	اثرات گذشته، حال و آینده بر رفتار
۳۰	نقش پژوهش در مطالعه شخصیت
۳۱	مطالعه علمی انسان
۳۱	اطلاعات و داده‌ها در روانشناسی شخصیت
۳۲	تحقیق آزمایشی و آزمایشگاهی
۳۲	درماندگی آموخته شده نمونه‌های از تحقیق آزمایشی
۳۳	تحقیق همبستگی و پرسشنامه‌ها
۳۳	منبع کنترل درونی و بیرونی
۳۴	اسنادهای علی: سبک‌های تبیینی: (استفاده همزمان از پرسشنامه و شرایط آزمایشی)
۳۷	کاربردهای سبک‌های تبیینی در تدرستی و موفقیت شفلی
۳۸	استفاده از گزارش‌های شفاهی در تحقیقات بالینی
۳۹	مزایا و محدودیت‌های تحقیق آزمایشی و آزمایشگاهی
۴۱	زیگموند فروید
۴۱	سطوح زندگی روانی
۴۳	سطح نیمه‌هشیار
۴۳	سطح هشیار
۴۴	ساختارهای شخصیت (حوزه‌های عمل ذهن)
۴۶	پویایی‌های شخصیت و انگیزه‌های رفتار بشر
۵۵	مراحل روانی - جنسی رشد
۶۰	برداشت فروید از ماهیت انسان

۶۲	روش درمانی
۶۴	آسیب‌شناسی روانی Psychopathology
۶۵	ارزیابی اعتبار علمی مفاهیم نظر فروید
۶۹	رویکرد روان‌کاوی جدید
۶۹	زندگی‌نامه یونگ (۱۸۷۵ - ۱۹۶۱)
۷۰	سطوح روان و نظام‌های شخصیت
۷۷	پویای‌های شخصیت
۷۸	علیت و غایت‌شناسی
۷۹	رشد شخصیت و مراحل آن
۸۱	تفرد یا دیت‌یافتگی
۸۲	نگرش
۸۳	کاربردها
۸۴	تیب‌های روان‌شناختی
۸۷	برداشت از ماهیت انسان
۸۸	ارزیابی و روش سنجش
۹۰	روان‌درمانی
۹۱	پژوهش در نظریه یونگ
۹۳	ارزیابی نظریه یونگ
۹۵	آلفرد آدلر
۹۶	هدف‌نهایی
۹۷	عقده‌ی حقارت و عقده‌ی برتری طلبی
۹۸	علاقه‌ی اجتماعی
۹۹	سبک زندگی
۱۰۰	برداشت‌های ذهنی
۱۰۱	وحدت و انسجام شخصیت
۱۰۱	من‌خلاقانه یا نیروی خلاق
۱۰۲	رشد تابهنجار
۱۰۳	گزایش‌های محافظ
۱۰۵	کاربردهای روان‌شناسی فردنگر
۱۰۸	روان‌درمانی
۱۰۸	ارزیابی در نظریه آدلر
۱۰۹	برداشت آدلر از ماهیت انسان
۱۱۱	زندگی‌نامه‌ی ملانی کلاین
۱۱۲	نظریه روابط شیء
۱۱۳	زندگی روانی کودک
۱۱۴	اضطراب
۱۱۴	موضع پارانویید - اسکیزوید (روان گسیخته - پارانویاگونه)
۱۱۵	موضع افسرده
۱۱۶	مکانیزم‌های دفاعی
۱۱۶	درون‌فکنی (introjection)

۱۱۷.....	فراکنی (projection)
۱۱۷.....	هماندسازی فراکن (projective identification)
۱۱۸.....	درونی‌سازی (internalization)
۱۱۸.....	خود (ایگو)
۱۱۸.....	فراخود
۱۱۹.....	عقده ادیب
۱۱۹.....	رویکرد مارگارت ماهر (۱۹۸۵-۱۸۹۷)
۱۲۱.....	هاینز کوها (۱۹۸۱-۱۹۱۳)
۱۲۳.....	اوتو کرنبرگ (۱۹۳۸)
۱۲۴.....	نظریه دلبستگی جان بائی (۱۹۹۰-۱۹۰۷)
۱۲۴.....	ماری آینسورت (۱۹۱۹-۱۹۹۰)
۱۲۵.....	روان درمانی در نظریه روان‌شناسی
۱۲۶.....	برداشت از ماهیت انسان
۱۲۷.....	آنا فروید (۱۹۸۲-۱۸۹۵)
۱۲۷.....	هاینز هارتمن (۱۹۷۰-۱۸۹۴)
۱۲۹.....	نیازهای اساسی انسان
۱۳۰.....	اضطراب اساسی
۱۳۱.....	نیازهای روان‌رنجوری
۱۳۳.....	خودآنگاره آرمانی
۱۳۴.....	روانشناسی زن
۱۳۵.....	برداشت هورنای از ماهیت انسان
۱۳۵.....	ارزیابی در نظریه هورنای
۱۳۵.....	پژوهش در نظریه هورنای
۱۳۷.....	تعارض بنیادی انسان (آزادی در مقابل امنیت)
۱۳۹.....	مکانیزم‌های گریز یا بازایی امنیت
۱۴۰.....	رشد شخصیت در دوران کودکی
۱۴۱.....	نیازهای روان‌شناختی انسان
۱۴۹.....	فرور به اختلال شخصیت شدید را مطرح کرد: مرده‌گرایی، خودشیفتگی بیمارگون و هراسی شروع
۱۵۰.....	روان درمانی
۱۵۰.....	پژوهش و ارزیابی در نظریه فروم
۱۵۳.....	شخصیت‌شناسی
۱۵۴.....	اصول بنیادی شخصیت
۱۵۵.....	بخش‌های شخصیت: نهاد، فراخود، خود
۱۵۵.....	نیازها: انگیزش رفتار
۱۵۶.....	نیازها
۱۵۷.....	مقوله‌بندی نیازها
۱۵۹.....	عقده‌ها: رشد شخصیت
۱۶۱.....	برداشت موری از ماهیت انسان
۱۶۶.....	نیازها
۱۶۶.....	اضطراب

۱۶۷	پویش‌ها
۱۷۰	شخصیت‌بخشی (Personification)
۱۷۱	سطوح شناخت
۱۷۶	اختلال‌های روانی
۱۷۶	روان‌درمانی
۱۷۷	پژوهش و ارزیابی در نظریه سالیوان
۱۸۰	رشد روانی - اجتماعی
۱۸۳	خودمختاری در برابر شرم و تردید
۱۸۳	ابتکار عمل در برابر گناه (دوره بازی)
۱۸۴	سخت‌کشی در برابر حقارت (سن مدرسه)
۱۸۵	هویت در برابر تنهایی یا بهانه نقش
۱۸۶	صمیمیت در برابر انزوا (دوره‌ی جوانی یا اوایل بزرگسالی)
۱۸۷	زاینده‌گرایی در برابر رکورد (دوره بزرگسالی یا میانسالی)
۱۸۷	انسجام و یکپارچگی در برابر نا اطمینانی (دوره‌ی پیری)
۱۸۸	برداشت اریکسون از ماهیت انسان
۱۸۹	روش‌های تحقیق اریکسون
۱۹۰	پژوهش‌های مربوط به نظریه اریکسون
۱۹۱	ارزیابی نظریه اریکسون
۱۹۴	آلبورت
۱۹۴	انگیزش
۱۹۵	خودمختاری کارکردی
۱۹۷	اصول خودمختاری کارکردی
۱۹۹	صفت‌های شخصیت
۲۰۰	عادت‌ها و نگرش‌ها
۲۰۱	نفس یا خویش: خودیگانه و منحصر به فرد
۲۰۲	شخصیت در دوران کودکی و شخصیت کمال‌یافته
۲۰۳	ماهیت انسان از نظر آلبورت
۲۰۳	ارزیابی در نظریه آلبورت
۲۰۴	ارزش‌ها
۲۰۴	پژوهش در نظریه آلبورت
۲۰۴	رفتار بیانگر
۲۰۶	آرگ، احساس و نگرش
۲۰۷	اضطراب
۲۰۸	وراثت و محیط
۲۰۸	مراحل رشد شخصیت
۲۰۹	ماهیت انسان از نظر کتل
۲۰۹	ارزیابی در نظریه‌ی کتل
۲۱۰	نظریه‌ی پنج‌عاملی شخصیت (NEO-AC)
۲۱۱	پنج محور بزرگ شخصیت
۲۱۴	رفتار کنشگر

۲۱۵.....	برنامه‌های تقویت
۲۱۵.....	تقریب‌های متوالی: شکل‌دهی رفتار
۲۱۶.....	رفتار خرافاتی
۲۱۶.....	خودگردانی رفتار
۲۱۷.....	کاربردهای شرطی‌ساز کنشگر (یا شرطی‌سازی وسیله‌ای یا عامل)
۲۱۷.....	ارزیابی از نظر اسکینر
۲۱۷.....	سه روش اصلی تغییر رفتار در رویکرد اسکینر
۲۱۸.....	پژوهش در نظریه اسکینر
۲۱۸.....	برداشت اسکینر از ماهیت انسان
۲۱۹.....	الگوگیری، مبنای یادگیری مشاهده‌ای
۲۲۰.....	فرآیندها و مکانیسم‌های یادگیری مشاهده‌ای
۲۲۳.....	مراحل رشد الگوگیری و بازدارآمدی
۲۲۳.....	تغییر دادن رفتارهای انتسابی
۲۲۴.....	ارزیابی در نظریه بندورا
۲۲۴.....	برداشت بندورا از ماهیت انسان
۲۲۴.....	انتقادات وارد شده به نظریه‌ی بندورا
۲۲۵.....	جولیان راتر
۲۲۶.....	اصول نظریه‌ی یادگیری اجتماعی
۲۳۱.....	برداشت راتر از ماهیت انسان
۲۳۱.....	ارزیابی در نظریه راتر
۲۳۲.....	رویکرد شناخت عاطفی والتر «میشل»
۲۳۲.....	تعامل شخص - موقعیت
۲۳۵.....	اهمیت خویشتن (خود)
۲۳۶.....	شکوفایی تمایل بنیادی انسان
۲۳۶.....	جهان تجربی (experiential world)
۲۳۷.....	توجه مثبت
۲۳۹.....	انسان با کارکرد کامل
۲۴۰.....	برداشت راجرز از ماهیت انسان
۲۴۱.....	ارزیابی در نظریه‌ی راجرز
۲۴۱.....	پژوهش در نظریه‌ی راجرز
۲۴۲.....	گروه‌های رویارویی (مواجهه)
۲۴۲.....	انتقاداتی به نظریه‌ی راجرز
۲۴۳.....	رویکرد انسان‌گرای
۲۴۳.....	برداشت مازلو از ماهیت انسان
۲۴۴.....	سلسله‌مراتب نیازها: انگیزش
۲۴۷.....	نیازهای شناختی
۲۴۷.....	شخصیت سالم و خودشکوکا
۲۴۹.....	فراتنگیزش و فرات نیاز
۲۵۰.....	دلایل ناتوانی در خودشکوکا شدن
۲۵۰.....	برداشت مازلو از ماهیت انسان

۲۵۰	سایر نظریه‌های سلسله مراتب نیازها
۲۵۱	ارزیابی نظریه مازلو
۲۵۳	نظریه سازه‌های شخصی
۲۵۵	اصول تبعی
۲۵۶	اصل تبعی سازمان (ganization corollary) (روابط میان سازه‌ها)
۲۵۶	اصل تبعی دوگانگی (dichotomy corollary) (دوگانگی سازه‌ها)
۲۵۷	اصل تبعی انتخاب (choice corollary) (آزادی انتخاب)
۲۵۸	اصل تبعی نوسان (modulation corollary) (سازگاری با تجربه)
۲۶۰	رشد ناپه‌نچار
۲۶۰	روان‌درانی
۲۶۱	آزمون (Role Construct Repertory Test) RE
۲۶۱	بزرگ‌ترین مربوط به نظریه کلی
۲۶۲	ارزیابی نظریه‌ی کا
۲۶۲	برداشت کلی از ماهیت انسان
۲۶۳	وجودگرایی و روان‌شناسی
۲۶۵	اضطراب
۲۶۸	روان‌درمانی
۲۶۹	برداشت می از ماهیت انسان
۲۶۹	ارزیابی نظریه‌ی می و پژوهش‌های مربوط به آن
۲۷۱	نیاز به پیشرفت (دیوید مک کلند)
۲۷۳	هیجان‌خواهی (ماروین زاکرمن)
۲۷۴	نظریه‌ی خلق و خو (آرنولد باس و رابرت یلامین)
۲۷۵	نظریه‌های تیپ‌شناسی شخصیت
۲۷۶	طبقه‌بندی ویلیام شلدن (W.Sheldon)
۲۷۸	ارزیابی نظریه تیپ‌شناسی
۲۷۹	شخصیت نوع A (سنخ الف)
۲۸۰	نظریه انگیزه و پاسخ دالارد و میلر
۲۸۰	نظریه لوین
۲۸۱	نظریه ارگانیسمی گلداشتاین (۱۸۷۸-۱۹۶۵)
۲۸۲	اصل نظریه ارگانیسمیک
۲۸۳	نظریه گروهی مورینو
۲۸۳	نظریه التقاطی گاردنر مورفی
۲۸۵	منابع